

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ «МОВЛЕННЄВОГО ПОРТРЕТУ» ОСОБИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Савельєва І.В., старший викладач

кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету

Одеського державного університету внутрішніх справ

Кожна людина є унікальною, неповторною істотою і як представник біологічного виду, і як член суспільства. Саме сукупність особливих ознак визначають її індивідуальність. Ці ознаки можливо встановити, описати та порівняти, а отже використати для досягнення цілей криміналістичної ідентифікації, групофікації та діагностики особи. Важливим є розуміння, що зазначених цілей можна досягти ґрунтуючись не тільки на ознаках зовнішності людини, але й ознаках, що відображають її внутрішній світ, свідомість, інтелект, досвід.

Численні і різноманітні особливості зовнішності людини утворюють три основні групи ознак: анатомічні, функціональні й супутні. Анатомічні та функціональні ознаки вважаються власними і є основними в ідентифікації людини. Супутні - це непрямі ознаки, що характеризують зовнішній вигляд людини побічно і сприяють його ототожнення.

Функціональні ознаки виявляються в процесі життєдіяльності людини, характеризуючи його рухові і фізіологічні функції. Функціональні ознаки відображають зовнішній прояв життєдіяльності людини. Серед них найбільш вираженими і доступними спостереженню є ознаки, що характеризують поставу, ходу, жестикуляцію, міміку і мову.

Мовленнєві функції характеризуються елементами власної мови і мовного механізму. Вони проявляються в мові, діалекті та акценті. Мовний

механізм характеризується особливостями вимови і голоси. Мова буває повільної, швидкої, спокійною, виразної, збудженої. Іноді проявляються гаркавість, шепелявість, гугнявість, а також елементи місцевого говору або певного акценту. Голос в залежності від сили звучання може бути: слабкий, середній або сильний; за тембром - бас, баритон, тенор, альт, фальцет; по чистоті - глухий, дзвінкий, хрипкий, сильний.

«Мовленнєвий портрет» - це сукупність ознак мовної особистості, які вербалізуються мовними засобами і характеризуються соціальними, віковими, етнокультурними ознаками та проявляється безпосередньо в мовленнєвій ситуації, яку створюють учасники комунікації.

А. Леонтьєв, О. Шахнарович, В. Батов запропонували досліджувати такі ознаки мовлення особи, які варто включити до структури мовленнєвого портрету. Вони поділили їх на 3 групи:

1. звукові ознаки мовлення (голос, інтонація, вибір певного темпу мовлення в межах норми мови, характер, тривалість та розподіл пауз, характер та ступінь логічного виділення, ступінь фонетичної редукції, діалектні риси, іншомовний акцент).

2. семантико граматичні ознаки (характер заповнення пауз, вибір слів і конструкцій, міра виразності, тобто потенційна можливість вибору; рівень мовленнєвої культури (правильність мови); міра організованості тексту(ступінь його планування).

3. категоріальні ознаки мовлення (вікові, соціальні, «соціальні діалекти» (професійна мова, жаргони, умовні мови – арго), територіальні, національні).

Перспективи складання мовленнєвого портрету в криміналістиці та його значення в розкритті та розслідуванні правопорушень визначив вітчизняний вчений-криміналіст В. Стратонов. Він запропонував здійснювати групофікацію особи за її особливостями мовлення, тобто за допомогою комп'ютерної техніки визначати місце проживання особи. Адже кожен географічних район, кожен населений пункт має свою, тільки їм властиву специфіку мовлення, що дозволить створювати мовленнєвий портрет не

лише злочинця, але й інших осіб (наприклад тих, хто втратив пам'ять).

До цілей використання мовленнєвого портрету доцільно віднести: 1) розшук невідомих осіб за особливостями їх усного та писемного мовлення (звуження кола пошуку); 2) як допоміжний метод при ідентифікації невідомих осіб за фактичної наявності самої людини (наприклад тих, хто втратив пам'ять); 3) експертне дослідження фоно- відеозаписів із метою ототожнення особи; 4) проведення оперативно-розшукових заходів.

З метою криміналістичної ідентифікації, групофікації та діагностики окремі елементи мовленнєвого портрету особи використовують для проведення фонографічної (усне мовлення), авторознавчої, почеркознавчої та семантико-текстуальної експертиз (писемне мовлення) .

Повноваження поліції відповідно до покладених на неї завдань перелічені у ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію». Певна частина таких повноважень може реалізовуватись з використанням допоміжного методу мовленнєвого портрету.

З наведеного вище можна зробити висновок, що використання методу мовленнєвого портрету можливе і доцільне при здійсненні досудового розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності; розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом; вживанні заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; здійсненні оперативно-розшукової діяльності відповідно до закону.